

Oliver Pötzsch

Katova dcéra

Možno pripísať zločin bosoráctvu?

Oliver Pötzsch

Katova dcéra

Oliver Pötzsch

Katova dcéra

Preložila Martina Šturcelová

IKAR

KATOVÁ DCÉRA

Oliver Pötzsch

Die Henkerstochter

Copyright © Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin 2008

Translation © 2025 by Martina Šturcelová

Jacket design © 2025 by Juraj Vačko

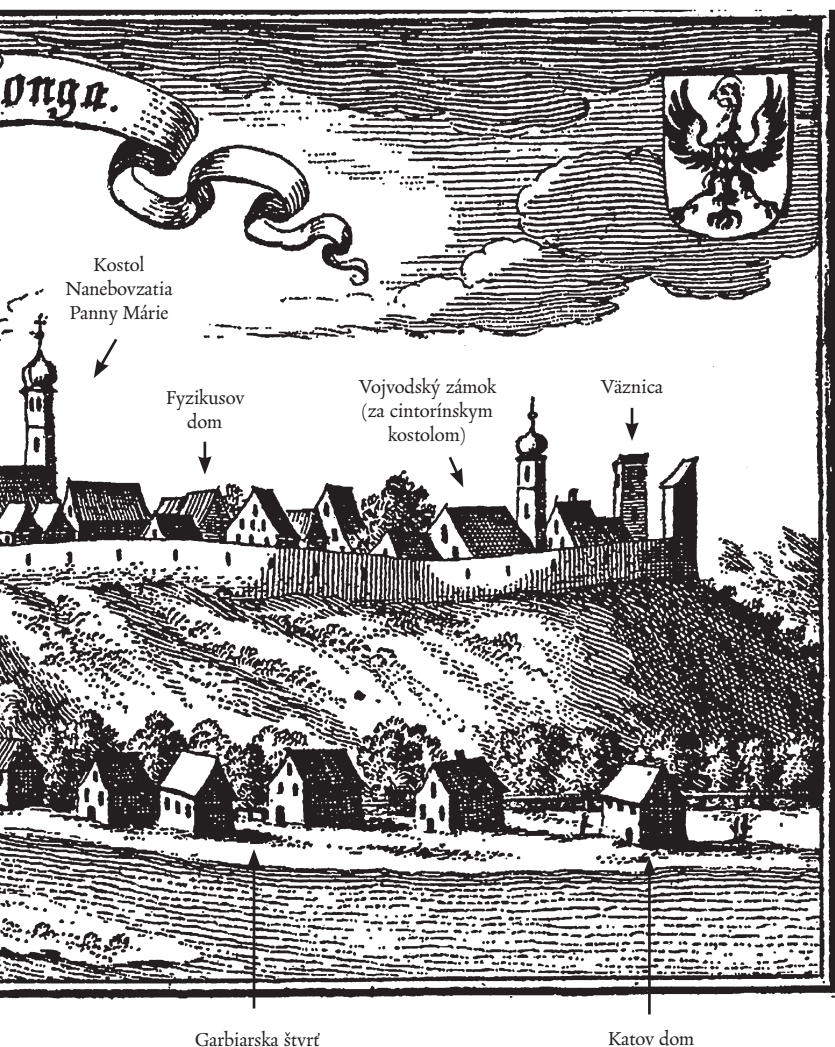
Slovak edition © 2025 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-575-0379-8

Niklasovi a Lily na druhom konci rodovej línie

Pohľad na Schongau

POSTAVY

Jakob Kuisl, schongauský kat,
Simon Fronwieser, syn mestského lekára,
Magdalena Kuislová, katova dcéra,
Anna Maria Kuislová, katova žena,
Kuislove dvojčatá Georg a Barbara,
Bonifaz Fronwieser, mestský fyzikus,
Martha Stechlinová, pôrodná babica,
Josef Grimmer, povozník,
Georg Rieg, povozník,
Konrad Weber, mestský farár,
Katharina Daubenbergerová, pôrodná babica v Peitingu,
Resl, slúžka v hostinci U zlatej hviezdy,
Martin Hueber, augsburský povozník,
Franz Strasser, altenstadtský hostinský,
Clemens Kratz, kramár,
Agathe Kratzová, kramárova žena,
Maria Schreevoglová, manželka radného,
gróf Wolf Dietrich von Sandizell, kurfirstský správca.

Radní

Johann Lechner, súdny pisár,
Karl Semer, prvý richtár a majiteľ hostinca U zlatej hviezdy,
Matthias Augustin, člen vnútornej rady,
Matthias Holzhofer, richtár,

Johann Püchner, richtár,
Wilhelm Hardenberg, správca špitála Svätého ducha,
Jakob Schreevogel, hrnčiar a svedok procesu,
Michael Berchtholdt, pekár a svedok procesu,
Georg Augustin, veľkopovozník a svedok procesu.

Deti

Sophie Danglerová, zverenkyňa plátenníka
 Andreasa Danglera,
Anton Kratz, zverenec kramára Kratza,
Clara Schreevoglová, zverenkyňa radného
 Jakoba Schreevogla,
Johannes Strasser, zverenec altenstadtského
 hostinského Franza Strassera,
Peter Grimmer, syn Josefa Grimmera.

Žoldnieri

Christian Braunschweiger,
André Pirkhofer,
Hans Hohenleitner,
Christoph Holzapfel.

PROLÓG

Schongau

12. októbra roku Pána 1624

Dvanásty október bol dobrý deň na ukončenie života. Celý týždeň pršalo, ale v piatok po odpuste sa vyčasi-
lo. Slnko napriek začínajúcej jeseni príjemne hrialo a zhora
od mesta sa ozýval smiech.

Búchali bubny, cengali zvončeky, niekto hral na hus-
liach. Vôňa mastených rezancov a pečeného mäsa prenikala
až dole do zapáchajúcej garbiarskej štvrte. Bude to pekná
poprava.

Jakob Kuisl stál v presvetlenej izbe a snažil sa zobudiť
otca. Dráb po nich prišiel už dvakrát, tentoraz sa ho už nezba-
via. Katova hlava ležala na stole, dlhé pramene vlasov plávali
v mláke piva a pálenky. Chrápal a občas sa v spánku mykol.

Jakob sa sklonil k otcovi a do nosa mu udrel pach al-
koholu a studeného potu. Pred popravami otec vždy takto
páchol. Zvyčajne popíjal s mierou, no najneskôr po vyne-
sení rozsudku sa zmenil na ožrana. Nič nejedol a takmer
nehovoril. Po nociach sa často budil s krikom a celý mokrý.
Posledné dva dni s ním nebola ani reč. Jeho žena Katharina
to vedela, a preto vždy v takých chvíľach odchádzala s deť-
mi k švagrinej. Iba Jakob musel zostať, bol predsa najstarší
syn, teda otcova pravá ruka.

„Musíme ísť! Dráb čaká!“

Jakob najprv zašepkal, neskôr hovoril hlasnejšie a nakoniec kričal. Chrápajúci obor sa konečne pohol.

Johannes Kuisl sa pozrel na syna očami podliatymi krvou. Jeho pleť mala farbu vyschnutého chlebového cesta. V čiernej brade mu ostali zvyšky polievky z predošlého večera. Dlhými skrivenými prstami si prešiel po tvári a postavil sa. Šesť stôp vysoké telo sa chvíľu tackalo, akoby mal kat padnúť dopredu. Nakoniec našiel rovnováhu a napriamril sa.

Jakob mu podal flakatý kabát, kožený golier a rukavice. Veľký muž sa pomaly obliekol, odhrnul si vlasy z čela a mlčky prešiel k zadnej stene izby. Medzi ošúchanou kuchynskou lavicou a domácim oltárom s krucifixom a so sušenými ružami sa opieral popravný meč. Mal dobré štyri lakte, záštitnú priečku, tupú špičku, ale zato čepel, s ktorou sa dal preseknúť vo vzduchu poletujúci vlas. Kat nástroj pravidelne brúsil. Leskol sa na slnku, akoby ho ukuli len včera. Nikto nevedel, aký je starý. Pred Johannesom Kuislom patrilo jeho svokrovi Jörgovi Abrielovi, predtým Jörgovmu otcovi a dedovi. Raz ho dostane Jakob.

Pred dverami čakal dráb. Malý chudý muž neustále otáčal hlavu k mestským hradbám. Meškali a prví zvedavci už boli určite netrpezliví.

„Priprav voz, Jakob.“

Otcov hlas bol hlboký a pokojný. Krik a vzlyky z noci zázračne zmizli.

Johannes Kuisl vyšiel cez nízke dvere, dráb inštinktívne cúvol a prežehnal sa. Kata nikto nevidel rád. Jeho dom nestál mimo mesta v garbiarskej štvrti len tak náhodou. Ak obor mlčky popíjal víno v hostinci, sedával osamote pri vlastnom stole. Na ulici sa ľudia vyhýbali jeho pohľadu. Hovorilo sa, že nosí nešťastie, a platilo to najmä v deň

popravy. Kožené rukavice, ktoré mal dnes na rukách, po popravách vždy spálili.

Sadol si na lavičku vedľa domu a chvíľu vychutnával poludňajšie slnko. Ťažko by niekto uveril, že ešte pred hodinou blúznil v delíriu. Rýchleho, silného a presného Johanna Kuisla považovali za dobrého kata. Nikto mimo rodiny nevedel, koľko alkoholu do seba lial pred popravami. Teraz zatvoril oči, akoby načúval vzdialenej melódii. Stále bolo počuť hluk mesta. Hudbu, smiech, spev drozda kdesi blízko. Meč sa opieral o lavičku ako palica.

„Nezabudni na povrazy!“ zavolať kat na syna a ani pritom neotvoril oči.

Jakob vzal v stajni za uzdu vetchého šimla a zapriahol ho do voza. Deň predtým celé hodiny drhol dvojkoľesový vozík, no zbytočne. Špina a krvavé škvrny sa zažrali do dreva. Na najviditeľnejšie miesta nahádzal trochu slamy a voz bol pripravený na veľký deň.

Dvanásťročný katov syn už zažil viacero popráv z bezprostrednej blízkosti, dve obesenia a jedno utopenie trikrát odsúdenej zlodejky. Pri prvej poprave mal iba šesť rokov. Stále mal v živej pamäti, ako zlodej takmer štvrt hodiny tancoval na lane. Dav jasal a otec sa v ten večer vrátil domov s mimoriadne veľkým kusom baraniny. Po popravách sa Kuislovci mali vždy lepšie.

Jakob priniesol zo stajne niekoľko povrazov, vložil ich do vreca spolu s reťazami, hrdzavými kliešťami a handrami na utieranie krvi. Potom vrece hodil na voz a vyviedol beluša pred dom. Jeho otec vyliezol do voza a sadol si dnu s prekríženými nohami. Meč mu ležal na stehnách. Dráb sa poponáhľal napred, bol rád, že je od kata ďalej.

„Podme!“ zavolať Johannes Kuisl.

Jakob potiahol za opraty a voz sa so škripotom pohol.

Beluš pokojne klusal po širokej ceste do mesta a Jakob sa neustále obzeral po otcovi. Prácu svojej rodiny si vždy vážil. Hoci ľudia hovorili o nečestnom remesle, on na ňom nevidel nič zlé. Pomalované pobehlice a potulní komedianti neboli poctiví. Zato jeho otec mal tvrdé, slušné povolanie, ktoré si vyžadovalo mnoho skúseností. Jakob sa od neho učil ťažkému remeslu zabíjania.

Ak bude mať šťastie a kurfirst dovolí, zloží o pár rokov majstrovskú skúšku. Zodpovedajúce, kvalitne vykonané státie. Jakob ešte takú popravu nevidel. O to dôležitejšie bolo, aby dnes všetko pozorne sledoval.

Voz medzitým vošiel po úzkej strmej ulici do mesta a dorazil na trhovisko. Pred meštianskymi domami stáli búdy a stánky. Špinavé dievčatá predávali pečené orechy a malé voňavé chleby. V jednom rohu sa usadili potulní umelci, žonglovali s loptičkami a spievali posmešné verše o vrahyni dieťaťa. Najbližší jarmok mal síce byť až koncom októbra, no správa o poprave sa rýchlo rozšírila do okolítých dedín. Ľudia sa bavili, jedli a nakúpili si dobroty, aby krvavé predstavenie oslávili ako vyvrcholenie dňa.

Jakob hľadel z kozlíka dole na ľudí. Niektorí sa na katov voz usmievali, iní naň mlčky zízali. Na trhovisku sa už nič nedialo, väčšina obyvateľov sa ponáhľala za mestské hradby, aby si uchmatla čo najlepšie miesta. Poprava sa mala konať po poludňajšom zvonení, takže ostávala necelá polhodina.

Voz s katom vošiel na dláždené námestie a hudba stíchla. Nieкто zakričal: „Nabrúsil si si meč, kat? Alebo si ju radšej vezmeš za ženu?“ Dav jasal. Aj v Schongau platilo, že kat mohol odsúdenú ušetriť, keby sa s ňou oženil. Johannes Kuisl však už ženu mal a Katharina Kuislová nebola vôbec mierna. Dcére vychýreného kata Jörga Abriela sa hovorilo krvavá Katka alebo diablíca.

Voz sa trmácal námestím okolo veľkej budovy mestského skladu a zamieril k hradbám. Týčila sa tu vysoká trojposchodová veža s múrmi začiernenými od sadzí a malými zamrežovanými oknami ako strieľne. Kat si prehodil meč cez plece a zoskočil z voza. Nato sa otec a syn vydali kamennou bránou do chladného vnútra väznice. Do podzemia viedli úzke vyšliapané schody a v tmavej chodbe boli po oboch stranách ťažké kované dvere. Každé mali v úrovni hlavy priezor zabezpečený mrežou. Spoza jedných napravo sa ozýval nárek takmer ako detské fňukanie. Jakob zachytil aj útržky latinských slov, ktoré šepkal kňaz.

Dráb otvoril dvere a vzduch sa okamžite zaplnil zápachom moču, výkalov a potu. Katov syn podvedome zadržal dych.

Ženský plač vnútri na chvíľu ustal, no vzápätí prešiel do vysokého, žalostného kriku. Vrahyni bolo jasné, že nastáva jej koniec. Aj kňazove litánie zosilneli. Modlitba a rev sa zliali do pekelného hluku.

„Dominus pascit me, et nihil mihi deerit.“

Do cely vošli ďalší drábi, aby vyvliekli ľudský uzlíček na denné svetlo.

Elisabeth Clementová bola kedysi krásna žena. Svetlé vlasy jej siahali po pleciah, oči sa smiali a ústa vyzerali ako v posmešnom úšklabku. Jakob ju často vídal pri rieke s ostatnými dievčatami pri praní. Teraz mala ostrihané vlasy a poblednutú, vpadnutú tvár, na sebe sivú kajúcnu košelu posiatu špinavými flakmi. Bola vychudnutá, očividne sa ani nedotkla poslednej večere, ktorú odsúdení dostávali tri dni pred popravou od hostinského Semera.

Elisabeth pracovala istý čas ako slúžka u chovateľa koní. Pre svoju krásu bola medzi čeladníkmi obľúbená, obletovali ju ako mole svetlo, nosili jej drobné darčeky, čakali na

ňu pri dverách. Chovateľ koní sa hneval, no nič nezmohol. Hovorilo sa, že s mnohými zmizla v senníku.

Druhá slúžka našla mŕtve dieťa za kôlnou v jame s čerstvou pôdou. Elisabeth sa zlomila hneď pri prvých úderoch mučenia. Neprezradila však, kto je otcom dieťaťa, alebo to nemohla povedať. Zato ženy v meste si šepkali svoje. Kráša sa jej stala osudnou a nejedna škaredá meštianka mohla spokojne spávať. Svet bol opäť v poriadku.

Teraz Elisabeth kričala od zdesenia a zúfalo sa vzpiera-
la, keď ju traja drábi ťahali z diery. Pokúšali sa ju spútať, ale vytrhla sa im ako klzká ryba.

Potom sa stalo niečo zvláštne. Kat predstúpil a položil jej ruky na plecía. Veľký muž sa takmer nežne sklonil k drobnej dievčine a čosi jej zašepkal do ucha. Iba Jakob bol dosť blízko, aby počul.

„Nebude to bolieť, Lisl. Sľubujem ti, že to bude bezbolestné.“

Dievčina prestala kričať. Stále sa síce triasla, no dala sa zviazať. Drábi vzhladli ku katovi s obdivom a bážňou. Vyzeralo to, akoby Johannes Kuisl povedal dievčine nejaké kúzlo.

Nakoniec vyšli von, kde už na úbohú hriešnicu netrpezlivo čakal zvedavý dav. Ozýval sa šepot, niektorí sa prežehnávali alebo krátko modlili. Kostolná veža zazvonila, ostrý, vysoký tón niesol vietor po celom meste. Posmešky už ne-
padali, zavládlo úplné ticho. Elisabeth Clementová bola donedávna jednou z nich a teraz na ňu všetci hľadeli ako na ulovené divé zviera.

Johannes Kuisl zdvihol roztrasenú dievčinu a posadil ju na voz. Znovu jej niečo pošepkal. Potom jej podal malú fľaštičku. Elisabeth zaváhala, chytil ju teda za hlavu, zaklonil jej ju a nalial tekutinu do úst. Všetko sa udialo tak

rýchlo, že len zopár ľudí niečo zachytilo. Elisabeth mala odrazu sklený pohľad, schúlila sa do rohu voza a prestala sa chvieť. Kuislov nápoj bol v Schongau vychýrený. Takúto milosť však nepreukazoval každému odsúdenému.

Zlodej kostolnej pokladničky a vrah Peter Hausmeir pred desiatimi rokmi cítil každú ranu, keď mu Kuisl lámal kosti. Vpletený do kolesa kričal tak dlho, kým mu kat poslednou ranou nerozdrvil krčný stavec.

Odsúdení na smrť museli zvyčajne dôjsť na popravisko sami alebo ich zabalili do zvieracej kože a dovliekli koňom. Kat však zo skúseností vedel, že vrahyne detí väčšinou neboli schopné ísť po vlastných. Na upokojenie dostávali v deň popravy celé tri litre vína a zvyšok zabezpečil katov nápoj. Väčšinou sa tackali ako jahňatá, ktoré bolo treba na porážku takmer odnieť. Johannes Kuisl preto vždy brával voz. Zároveň tým zabránil, aby úbohú hriešnicu nepostrčil na druhú stranu niekto z davu.

Kat teraz sám držal opraty, Jakob kráčal vedľa voza. Obklopili ich zvedavci, preto postupovali pomaly. K odsúdenej medzitým vyliezol na voz františkánsky páter, kľáčal pri nej a modlil sa ruženec. Voz pomaly prechádzal okolo mestského skladu a napokon zastavil na severnej strane budovy. Jakob spoznal kováča z neďalekej ulice, ktorý ich čakal s rozpálenou panvicou. Silnými mozolnatými rukami pumpoval mechom vzduch do pahreby, až kým sa kliešte nerozžeravili do krvavočervena.

Dvaja drábi postavili Elisabeth s prázdnyim pohľadom ako bábku. Kat ju uštipol kliešťami do pravej ruky a vtedy krátko vykrikla. Potom sa zdalo, akoby sa opäť ponorila do iného sveta. Syčalo to a dymilo, Jakobovi do nosa udel pach spáleného mäsa. Otec mu síce vysvetlil, čo sa bude diať, no napriek tomu bojoval s nutkaním na vrácanie.

Voz sa ešte trikrát zastavil na každom rohu mestského skladu a procedúra sa zopakovala. Kat uštipol Elisabeth kliešťami do ľavej ruky, do ľavého a potom do pravého prsníka. Nápoj však zmiernil bolesť.

Elisabeth si začala potichu pospevovať jednoduchú detskú pesničku a s úsmevom si hladila brucho: „Spi, dieťaťko, spi.“

Bránou vyšli z mesta po staromestskej ceste. Už z diaľky bolo vidno popravisko medzi poľami a susedným lesom. Zhromaždili sa tam obyvatelia okolitých dedín aj celé Schongau, pre pánov radných pripravili lavice a stoličky. Prostý ľud stál v zadných radoch a krátil si čas rozhovormi a maškrténím.

Uprostred trávnatého poľa sa týčilo popravisko, sedem stôp vysoká murovaná plošina, ku ktorej viedli drevené schody.

Vozidlo dorazilo na miesto a dav sa rozostúpil. Ľudia sa snažili zazrieť vrahyňu ležiacu na voze.

„Nech vstane! Hore s ňou! Kat, ukáž nám ju!“

Diváci boli viditeľne rozhorčení. Mnohí čakali už od rána a teraz nebolo nič vidieť. Prví začali hádzať kamene a zhnité ovocie. Františkánsky kňaz sa sklonil, aby si ochránil hnedé rúcho, no niekoľko jabĺk ho zasiahlo do chrbta. Drábi odtláčali dav späť. Zvieral ich ako obrovská beštia, ktorá chce pohltiť voz aj s obsahom.

Johannes Kuisl odviedol voz pokojne až k popravisku. Tam už čakali páni radní a správca Michael Hirschmann. Ako miestny zástupca kurfirsta vyniesol pred dvomi týždňami rozsudok. Teraz sa ešte raz zahľadel dievčine hlboko do očí. Starý muž ju poznal od detstva.

„Lisl, čo si to spravila?“

„Nič, excelencia.“

Elisabeth Clementová hľadela na správcu mŕtvymi očami a ďalej si hladila brucho.

„Vie to len Pán Boh,“ zamrmal Hirschmann.

Potom prikývol katovi, ktorý vyviedol vrahyňu ôsmimi schodmi hore na popravisko. Jakob ich nasledoval. Elisabeth dvakrát zakopla, kým dorazila na koniec svojej poslednej cesty. Hore na ňu už čakal ďalší františkánsky páter s úradným vyvolávačom. Jakob sa pozrel dole na lúku. Videl stovky napätých tvárí, doširoka otvorené ústa a oči. Páni radní si posadali na svoje miesta. Z mesta opäť zaznel zvon. Všetci čakali.

Kat jemne zatlačil Elisabeth Clementovú, až kým si neklakla. Lanovou šatkou jej zaviazal oči. Telo sa jej mierne zachvelo, ticho sa modlila.

„Zdravas Mária, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná si medzi ženami.“

Vyvolávač si odkašľal a naposledy oznámil rozsudok. Jakob vnímal jeho hlas ako vzdialený šum.

„... aby si sa teraz celým srdcom obrátila k Bohu a tak dospela k zbožnej a šťastnej smrti.“

Otec doňho jemne strčil.

„Musíš mi ju podržať,“ šepol čo najtichšie.

„Čože?“

„Drž jej hlavu a plecía, aby som dobre trafil. Inak nám spadne dopredu.“

Odsúdená sa naozaj začala nakláňať. Zmätený Jakob si až doteraz myslel, že má popravu iba sledovať. Otec nespomínal, že by mu mal syn pomáhať. Na otáľanie však už bolo neskoro. Jakob chytil Elisabeth Clementovú za krátke vlasy a zdvihol jej hlavu. Ticho fňukala. Prsty sa mu šmýkali od potu, no vystrel lakeť, aby neprekážal otcovmu meču. Umenie spočívalo v údere jediným švihom obomi rukami

presne medzi dva krčné stavce. Mihnutím oka bolo po všetkom. Samozrejme, iba ak sa pohyb vykonal správne.

„Nech je Boh milostivý k tvojej úbohej duši.“

Vyvolávač dokončil svoju reč. Podržal tenkú čiernu palicu nad Elisabeth Clementovou a zlomil ju. Prasknutie dreva bolo počuť široko-ďaleko.

Správca pokynul katovi, ten zdvihol meč a švihol ním.

V tej chvíli Jakobovi vyklzli dievčinine vlasy spomedzi prepotených prstov. Ešte pred chvíľou jej držal hlavu a odrazu spadla dopredu ako vrece obilia. Otcov meč zasvišťal, ale ostrie namiesto krku zasiahlo zátylok. Elisabeth zrevala a zvalila sa na zem. Na spánku mala hlbokú ranu. Jakob zbadal v kaluži krvi polovicu ucha.

Handra, ktorou mala dievčina zaviazané oči, skĺzla a Elisabeth zdesene sledovala, ako nad ňou kat opäť zdvíha meč. Dav zastonal a Jakobovi prišlo zle.

Otec ho prudko odstrčil bokom a ešte raz sa zahnal. Elisabeth sa však pred mečom odkotúlala nabok. Tentoraz ju kat sekol hlboko do pleca. Z rany vystrekla krv na kata, paholka aj vydeseného františkánskeho kňaza.

Elisabeth sa plazila k okraju popraviska. Väčšina divákov zhrozene hľadela na scénu, no bolo počuť aj jasot. Niektorí hádzali po katovi kamene. Ľudia nemali radi, keď muž s mečom zbabral svoju prácu.

Johannes Kuisl chcel celú vec ukončiť. Rýchlo sa postavil vedľa stonajúcej ženy a zdvihol meč tretí raz. Konečne zasiahol presne medzi tretí a štvrtý krčný stavec. Stonanie v momente stíchlo, no hlava ostala na mieste. Visela na šlachách a až po ďalšom seku sa úplne oddelila od trupu.

Gúľala sa po drevenom pódiu a zastavila sa priamo pred Jakobom. Katovmu synovi sa zatmelo pred očami a jeho žalúdok to už nezvládol. Chlapec padol na kolená a vyvra-